N O R A K S T S

Lieta Nr.A42924809
Lietvedības Nr.A02672-11/44

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Valmierā, 2011.gada 10.janvārī

Administratīvā rajona tiesa
šādā sastāvā: tiesnese S.Pone,

piedaloties pieteicējai *N.R.*
atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Ieslodzījuma vietu pārvaldes pārstāvjiem *N.K.* un *A.B.*

2010.gada 21.decembrī atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pēc *N.R.* pieteikuma par Daugavgrīvas cietuma faktisko rīcību, kas izpaudusies kā pieteicēja iesaistīšana piespiedu nodarbināšanā un par Daugavgrīvas cietuma faktisko rīcību, nenosūtot pieteicēja iesniegumu, sūdzību uz Valts darba inspekciju, Ieslodzījuma vietu pārvaldi.

Aprakstošā daļa

[1] Administratīvā rajona tiesā 2010.gada 5.jūnijā saņemts *N.R.* (turpmāk arī – pieteicējs) pieteikums par Daugavgrīvas cietuma faktisko rīcību, kas izpaudusies kā pieteicēja iesaistīšana piespiedu nodarbināšanā un par Daugavgrīvas cietuma faktisko rīcību, nenosūtot pieteicēja iesniegumu, sūdzību uz Valts darba inspekciju, Ieslodzījuma vietu pārvaldi.

Ar Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2009.gada 15.septembra lēmumu pieteikums pieņemts un ierosināta administratīvā lieta Nr.A42924809.

[2] Pieteicējs uzskata, ka pārsūdzētais lēmums ir atceļams, pamatojoties uz šādiem argumentiem:

[2.1] 2010.gada 2. un 8.aprīlī Daugavgrīvas cietumā (turpmāk arī – cietumā) pieteicējs bija iesaistīts „it kā" labiekārtošanas darbos. 2.aprīlī – izdedžu iekraušana nestuvēs un pārnešana uz noteiktu vietu, 8.aprīlī – ogļu iekraušana konteinerī, kur ar autokārs pārber mašīnā. Šo darbu vajadzēja veikt savās drēbēs, bez respiratora, aizsargbrillēm, bez sociālām garantijām un pēc darba nevarēja nomazgāties. Pieteicējs vērsās pie cietuma administrācijas ar iesniegumu par to, ka viņu iesaistīja nevis labiekārtošanas darbos, bet piespieda „vergot", jo darbs bija ļoti grūts, bīstams un vajadzēja „sabojāt savas drēbes". Pieteicējs lūdza cietuma administrācijai izmaksāt Ls 100.00 par veikto darbu, jo cietuma administrācija, pirms iesaistīšanas darbā, nenoslēdza ar pieteicēju darba

līgumu un nepiedāvāja nekādas sociālās garantijas. Kā norāda pieteicējs, cietuma administrācija uz pieteicēja iesniegumu atbildi nesniedza.

[2.2] Pieteicējs paralēli nosūtīja iesniegumu uz Valsts darba inspekciju (turpmāk arī – VDI), lai VDI izvērtētu cietuma administrācijas rīcību, iesaistot viņu tik bīstami smagā darbā, bez speciālām iemaņām, drēbēm un bez sociālām garantijām. Šo minēto iesniegumu cietuma administrācija atteicās nosūtīt, jo it kā cietuma administrācija par saviem līdzekļiem iesniegumu sūta uz tiesu un prokuratūru. Pieteicējam līdzekļu uz to momentu nebija, lai par saviem līdzekļiem nosūtītu minēto iesniegumu uz VDI. Tāpēc pieteicējs uzrakstīja sūdzību uz Specializēto vairāku nozaru prokuratūru (turpmāka arī – prokuratūra), jo uz šo iestādi sūdzību var sūtīt aizvērtā veidā un sūta „par velti". Pieteicējs apzināti zināja, ka tāpat prokuratūra pārsūtīs sūdzību uz Ieslodzījuma vietu pārvaldi (turpmāk arī – IeVP). Sūdzībai pieteicējs pievienoja sūdzību uz VDI, kuru cietuma administrācija atteicās nosūtīt un cietuma administrācijas atbildi.

[2.3] Pieteicējs norāda, ka IeVP mēdz neatbildēt uz sūdzībām pēc būtības, ko kārtējo reizi izdarīja arī šoreiz. IeVP atbildēja, citējot likumu un sniedza kaut kādu informāciju, kura neatbilst patiesībai, it kā pieteicējs esot atteicies pieņemt atbildi. Pieteicējs nesaprot, kā viņš var no kaut kā atteikties, oficiāli rakstiski nepaziņojot to un ja ir atteicies pieņemt, tad tam ir jābūt kaut kādam iemeslam. Pieteicējs uzsver, ka viņš personīgi nav atteicies pieņemt atbildi un viņaprāt, cietuma administrācija, lai slēptu savu pretlikumīgo rīcību izdomāja mītu, ka pieteicējs „it kā" attiecies saņemt atbildi. Pieteicējs uzskata, ja tas atbilstu patiesībai, tad jābūt kaut kādam oficiālam rakstiskam pierādījumam no pieteicēja puses, kāpēc viņš tā rīkojies.

Cietuma administrācija par pieteicēja iesniegumu uz VDI neko neminēja, kāpēc iesniegums netika nosūtīts, vai tā rīkojās tiesiski vai prettiesiski. Cietuma administrācija tik sniedza informāciju no atkarīgiem avotiem, cietuma administrācijas.

[2.4] Pieteicējs atsaucas uz Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk arī – Satversme) 106.panta 2.teikumu.

Satversmes tiesa jau vairākkārt secinājusi, ka minētā panta saturs noskaidrojams kopsakarā ar Satversmes 89.pantu. Pieteicējs secina, ka likumdevēja mērķis bijis panākt starptautisko un nacionālo tiesību normu savstarpējo harmoniju. Gadījumos, kad ir šaubas par Satversmē ietverto cilvēktiesību normu saturu, tas tulkojams pēc iespējas atbilstoši tai interpretācijai, kāda tiek lietota starptautisko cilvēktiesību normu piemērošanas praksē. Tas nozīmē, ka Satversmes 106.pants interpretējams vadoties pēc Konvencijas 4.panta un atziņām, kas nostiprinājušās Eiropas Cilvēktiesību praksē.

Pieteicējs atsaucas uz Konvencijas 4.panta 2.daļu. Pieteicējs norāda, ka viņaprāt, Konvencijas 3.daļas A punktā runa ir par sodu, kas ir piespriežams pēc Krimināllikuma 40.panta - piespiedu darbs. Jo, ja viņus cietumā piespiedu kārtā nodarbina, tad zūd jēga sodam piespiedu darbiem, jo viņiem, kā norāda

pieteicējs, tad ar brīvības atņemšanu sanāk piespriež divējādu sodu: brīvības atņemšanu un piespiedu darbus.

[2.5] Krimināllikuma 52.pants paredz, ka viena brīvības atņemšanas soda diena atbilst astoņām piespiedu darba stundām. Attiecīgi, uzskata pieteicējs, ja piespiedu kārtā piespiež strādāt, tad nostrādājot astoņas stundas ir jāmīkstina sods par vienu dienu. Tāpat, pieteicējs uzskata, ka nodarbinot ir nepieciešams nodrošināt ar specapģērbu, sociālajām garantijām, jo strādājot iegūst traumas, kas tad maksās pensiju?

Kā norāda pieteicējs, nodarbinot viņu piespiedu kārtā, viņam ir „radies" morālais, fiziskais un materiālais zaudējums: sabojāja apavus un sporta kostīmu, riskēja ar savu veselību un dzīvību un tika aizskarts viņa gods un cieņa. Kopējais morālais, materiālais un fiziskais kaitējums 100.00 Ls apmērā.

[3] Ieslodzījuma vietu pārvalde (turpmāk arī – atbildētāja) Administratīvajā rajona tiesā 2010.gada 4.martā iesniegtajā rakstveida paskaidrojumā norāda, ka pieteicēja pieteikumu atzīst par nepamatotu un noraidāmu, turpmāko apsvērumu dēļ:

[3.1] Atbildētāja, veicot pieteicēja iesniegumā norādītās informācijas pārbaudi, pieprasīja informāciju no Daugavgrīvas cietuma administrācijas, no kuras secināms, ka Daugavgrīvas cietuma administrācija 2009.gada 2. un 8.aprīlī iesaistīja pieteicēju Daugavgrīvas cietuma Grīvas cietuma teritorijas labiekārtošanas darbos.

[3.2] Atbildētāja atsaucas uz Latvijas Sodu izpildes kodeksa 56.panta 1. un 2. daļu.

[3.3] Kā paskaidro atbildētāja, labiekārtošanas darbi ietvēra sevī ogļu izdedžu savākšanu ar lāpstu vienā kaudzē, to iekraušanu ar lāpstu nestuvēs, nestuvju aiznešanu un ogļu izdedžu izbēršana Daugavgrīvas cietuma Grīvas nodaļas sporta laukumā, kas tika rekonstruēts un labiekārtots. Labiekārtošanas darbu veikšanai pieteicējam bija izsniegti cimdi. Ogļu izdedži, kas nogulēja gadu, ir nekaitīgi cilvēka veselībai.

[3.4] Ņemot vērā iepriekš minēto, atbildētāja uzskata, ka Daugavgrīvas cietuma administrācija, iesaistot pieteicēju 2009.gada 2. un 8.aprīlī Daugavgrīvas cietuma Grīvas nodaļas teritorijas labiekārtošanas darbos, rīkojās likumīgi un atbilstoši normatīvo aktu prasībām un pieteicēja tiesības šajā sakarā nav pārkāptas vai aizskartas.

[3.5] Atbildētāja norāda, ka neviens spēkā esošais normatīvais akts neparedz notiesāto personu iesniegumu nosūtīšanu Valsts darba inspekcijai par brīvības atņemšanas iestādes līdzekļiem gadījumā, ja notiesātās personas rīcībā nav finanšu līdzekļu sarakstes izdevumu segšanai. Līdz ar to, pieteicēja 2009.gada 6.aprīļa valsts darba inspekcijai adresēta un 2009.gada 8.aprīlī Daugavgrīvas cietumā piereģistrēta ar Nr.886 sūdzība tika atgriezta pieteicējam atpakaļ, norādot iepriekš norādīto iemeslu.

[4] Tiesas sēdē pieteicējs pieteikumu uzturēja, minot pieteikumā ietvertos argumentus.

[5] Tiesas sēdē atbildētājs Latvijas Republikas, pusē pieaicinātās iestādes Ieslodzījuma vietu pārvaldes pārstāvji pieteicēja pieteikumu neatzina, minot pārsūdzētajā lēmumā ietvertos argumentus.

Motīvu daļa

[6] Tiesa, izvērtējot lietas materiālus, noklausoties administratīvā procesa dalībnieku pārstāvju tiesas sēdē sniegtos paskaidrojumus atzīst, ka pieteikums ir nepamatots un noraidāms, pamatojoties uz šādiem apsvērumiem.

[7] Tiesa konstatē šādus lietas faktiskos apstākļus:

[7.1] 2009.gada 3. aprīlī Daugavgrīvas cietumā saņemta pieteicēja 2009.gada 2.aprīļa sūdzība, kas reģistrēta ar Nr.838, *(sk.lietas 35.-36.lapu)* par piespiedu darbu 2009.gada 2.aprīlī.

[7.2] Ar 2009.gada 21.aprīļa vēstuli Nr.5/8-4610 pieteicējam sniegta atbilde uz 2009.gada 2.aprīļa iesniegumu *(sk.lietas 37.lapu).*

[7.3] 2009.gada 21.aprīlī Specializētajā vairāku nozaru prokuratūrā saņemta pieteicēja 2009.gada 8.aprīļa sūdzība par piespiedu sabiedriskajiem darbiem Daugavgrīvas cietumā, kā arī par atbildes nesniegšanu uz pieteicēja 2009.gada 1.aprīļa iesniegumu un pieteicēja iesnieguma, kas adresēts Valsts darba inspekcijai, nenosūtīšanu adresātam *(sk.lietas 27.-28.lapu).*

[7.4] 2009.gada 21.maijā Ieslodzījuma vietu pārvalde, izskatot pieteicēja 2009.gada 8.aprīļa sūdzību par Daugavgrīvas cietuma rīcību, iesaistot sabiedriskajos darbos 2009.gada 2. un 8.aprīlī (Daugavgrīvas cietuma teritorijas labiekārtošanas darbos bez darba samaksas), nenosūtot pieteicēja korespondenci un neatbildot uz pieteicēja iesniegumiem, izdevusi lēmumu Nr.1/17-R/1867 *(sk.lietas 24.-25.lapu),* kurā norādīts, ka Daugavgrīvas cietuma administrācija, iesaistot pieteicēju Daugavgrīvas cietuma Grīvas nodaļas teritorijas labiekārtošanas darbos, rīkojās likumīgi un atbilstoši normatīvo aktu prasībām, nekonstatējot pieteicēja tiesību pārkāpumu vai aizskārumu.

Ieslodzījuma vietu pārvalde konstatējusi, ka uz pieteicēja 2009.gada 2.aprīļa iesniegumu Daugavgrīvas cietuma administrācija 2009.gada 21.aprīlī sniegusi atbildi Nr.5/8-4610, kuru pieteicējs atteicies pieņemt. Pieteicējam sniegtas atbildes uz pieteicēja iesniegumiem, kas reģistrēti žurnālā „Ieslodzīto personu iesniegumi, kas adresēti cietuma priekšniekam, reģistrācijas žurnāls", bet no 2009.gada 23.aprīlī pieteicējs ir atteicies pieņemts jebkuru pieteicējam adresēto korespondenci. Ieslodzījuma vietu pārvalde norādījusi, ka pieteicēja vēstules tiek nosūtītas un Daugavgrīvas cietuma administrācija neliek šķēršļus pieteicēja sarakstei.

[7.5] 2009.gada 22.maijā Ieslodzījuma vietu pārvalde, izskatot pieteicēja 2009.gada 16.aprīļa sūdzību, kas pārsūtīta no Specializētās vairāku nozaru prokuratūras, par pieteicēja piespiedu kārtā iesaistīšanu cietuma teritorijas labiekārtošanas darbos bez speciālā apģērba, aizsardzības līdzekļiem un bez speciālām darba iemaņām, izdevusi lēmumu Nr.1/6-R/2041 (sk.lietas 12.-

13.lapu), kurā secinājusi, ka labiekārtošanas darbi veikti saskaņā ar Sodu izpildes kodeksa 56.pantu, darbu veikšanai nav nepieciešams speciālais apģērbs vai aizsardzības līdzekļi (izdedži nav toksiski).

[8] Latvijas sodu izpildes kodeksa 56.panta pirmajā daļā (redakcijā, kas bija spēkā uz pārsūdzētās faktiskās rīcības brīdi) noteikts, ka notiesātos var iesaistīt bez darba samaksas vienīgi brīvības atņemšanas vietu un apkārtējās teritorijas labiekārtošanas darbos, kā arī notiesāto kultūras un sadzīves apstākļu uzlabošanas darbos. Saskaņā ar šā panta otro daļu minētos darbus notiesātie parasti veic rindas kārtībā ārpus darba laika ne ilgāk kā divas stundas dienā. Pēc notiesāto vēlēšanās minētajos darbos var nodarbināt ilgāk.

[9] Ar Ministru kabineta 2009.gada 9.janvāra rīkojumu Nr.7 „Par „Ar brīvības atņemšanas sodu notiesāto personu resocializācijas koncepcija”” apstiprināto koncepciju „Ar brīvības atņemšanas sodu notiesāto personu resocializācijas koncepcija” 4.1.2.punktu kā viens no galvenajiem notiesāto sociālās rehabilitācijas līdzekļiem ir norādīts sabiedriski lietderīga nodarbināšana (notiesāto darbs brīvības atņemšanas iestāžu saimnieciskajā apkalpē, komersanta izveidotās ražotnēs brīvības atņemšanas iestādē vai ārpus tās atkarībā no notiesātajam noteiktā režīma, nodarbināšana bez atlīdzības brīvības atņemšanas iestādes teritorijas labiekārtošanā).

Notiesātā attieksme pret darbu bez darba samaksas, kas nepieciešama brīvības atņemšanas iestādes un tās teritorijas labiekārtošanai, kā arī notiesāto kultūras dzīves attīstībai un sadzīves apstākļu uzlabošanai, saskaņā ar Ministru kabineta 2009.gada 31.marta noteikumu Nr.282 „Noteikumi par administratīvās komisijas darbības kārtību un lēmumu pieņemšanas kritērijiem" 26.4.punktu ir noteikti kā izvērtējamie kritēriji notiesātā uzvedības izvērtēšanai brīvības atņemšanas iestādes administratīvās komisijas lēmuma pieņemšanai par notiesātajam noteiktā soda režīma mīkstināšanu, lai nodrošinātu notiesātā virzību progresīvajā sodu izpildes sistēmā, kā ierosinājuma nosūtīšanai tiesai par notiesātā iespējamu atbrīvošanu no soda izciešanas nosacīti pirms termiņa

Tādējādi secināms, ka notiesātā iesaistīšana sabiedriski derīgajā darbā - nodarbināšana bez darba samaksas ir būtiska notiesāto resocializācijas modeļa sastāvdaļa, kas liecina par notiesātā attieksmi pret darbu, kā arī par attieksmi pret tiesību normu ievērošanu nepieciešamību.

[10] Lietā nav strīda par to, ka 2009.gada 2. un 8.aprīlī divas stundas dienā pieteicējs tika norīkots darbā bez atlīdzības. Minētie darbi bija ogļu izdedžu savākšanu ar lāpstu vienā kaudzē, to iekraušanu nestuvēs (ar lāpstu), nestuvju aiznešanu un ogļu izdedžu izbēršanu sporta laukumā.

Noskaidrojot vārda „labiekārtot” saturu konstatējams, ka šī vārda nozīme ir – iekārtot tā, lai būtu ērti, viegli lietojams, izmantojams *(sk. Autoru kolektīvs. Latviešu valodas vārdnīca. Rīga: „Avots”, 1987, 426.lpp).*

Lietā nav strīda par to, ka darbi tika veikti ieslodzījuma vietas teritorijā, ogļu izdedžus pārvietojot uz sporta laukumu.

Ogļu izdedžu utilizācija ir uzskatāma par apkures pakalpojuma ietvaros veicamu darbību, proti. apkures atkritumu savākšana, kas vispārīgā gadījumā būtu uzskatāma par saimniecisko darbību, kas veicama apkures darbības ietvaros. Taču izskatāmajā gadījumā no lietas materiāliem konstatējams, ka apkures atkritumi ir tikuši izmantoti kā būvmateriāli sporta laukuma seguma veidošanai (izdedži tika pārvietoti uz sporta laukumu tā labiekārtošanai).

Tiesa atzīst, ka minēto darbību rezultātā tiek uzlabots cietuma teritorijā esošā sporta laukuma segums. Tādējādi, ņemot vērā iepriekš norādīto, atzīstams, ka minētie darbi ir uzskatāmi par teritorijas labiekārtošanas darbi. Savukārt, saskaņā ar Latvijas Sodu izpildes kodeksa 56.panta pirmo daļu, šādos darbos ieslodzītie var tikt iesaistīti, par to nesaņemot atalgojumu.

[11] Pieteicēja argumentu, ka šāda ieslodzīto bez atlīdzības nodarbināšana ir piespiedu nodarbināšana, kas ar Satversmes 106.pantu ir aizliegta, tiesa atzīst par nepamatotu. Šāda apsvēruma pamatošanai pieteicējs paskaidrojumos ir norādījis, ka katru dienu tiek iesaistīts labiekārtošanas darbos, kas izpaužas kā guļamvietas sakopšana, klases un kameras sakopšana. Pieteicējs, uzskata, ka labiekārtošanas darbi varētu būt teritorijas uzkopšana, bet ne ogļu nešana ar nestuvēm. Šādu darbu pieteicējas uzskata par piespiedu darbu, kā rezultātā pieteicējam ir jāizcieš divkāršs sods.

Satversmes 106.pantā noteikts, ka ikvienam ir tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu atbilstoši savām spējām un kvalifikācijai. Piespiedu darbs ir aizliegts. Par piespiedu darbu netiek uzskatīta iesaistīšana katastrofu un to seku likvidēšanā un nodarbināšana saskaņā ar tiesas nolēmumu. Satversmes 107.pantā ir noteikts, ka ikvienam darbiniekam ir tiesības saņemt veiktajam darbam atbilstošu samaksu, kas nav mazāka par valsts noteikto minimumu, kā arī tiesības uz iknedēļas brīvdienām un ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu.

Tādējādi tiesības saņemt veiktajam darbam atbilstošu samaksu ir Satversmē garantētas cilvēka pamattiesības. Kā pamatoti norādījis pieteicējs, Satversmē noteiktās pamattiesības ietver personas tiesības netikt nodarbinātai piespiedu kārtā, ja vien nodarbināšana nav iesaistīšana katastrofu un to seku likvidēšanā un nodarbināšana saskaņā ar tiesas nolēmumu.

Taču Latvijas Republikas Satversmes 116.pants vienlaicīgi paredz Satversmē noteikto pamattiesību ierobežošanu. Satversmes 116.pantā noteikts, ka personas tiesības, kas noteiktas Satversmes deviņdesmit sestajā, deviņdesmit septītajā, deviņdesmit astotajā, simtajā, simt otrajā, simt trešajā, simt sestajā un simt astotajā pantā, var ierobežot likumā paredzētajos gadījumos, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību. Uz šajā pantā minēto nosacījumu pamata var ierobežot arī reliģiskās pārliecības paušanu. Papildus Satversmes 116.pantā tieši noteiktajām personas pamattiesību ierobežošanas iespējām, Satversmes tiesa ir atzinusi, ka Satversmē noteiktās tiesības nav absolūtas.

Tādējādi secināms, ka, lai arī Satversmē nostiprinātās personas pamattiesības ir aizsargājamas un veido demokrātiskas valsts pamatu, šīs tiesības nav absolūtas, proti, citu cilvēku tiesības, demokrātiskas valsts iekārtas,

sabiedrības drošības, labklājības un tikumības aizsardzības nolūkā Satversmē noteiktās pamattiesības var tikt ierobežotas. Šādu Satversmē garantēto pamattiesību ierobežojumam ir jābūt noteiktam ar likumu.

Arī Satversmes tiesa ir atzinusi, ka Satversmē noteiktās pamattiesības, tostarp Satversmes 107.pantā noteiktās tiesības, nav absolūtas**.** Tās var ierobežot, turklāt ierobežojumi ieslodzītajām personām var būt stingrāki nekā brīvībā esošām personām.

Persona, atrodoties ieslodzījumā, saglabā savas pamattiesības, un jebkurš to ierobežojums ir jāpamato. Šāds pamatojums var izrietēt *inter alia* no nepieciešamajām un neizbēgamajām ieslodzījuma sekām vai arī no saiknes starp ierobežojumu un konkrētā ieslodzītā situāciju *(sk.: Dickson v. the United Kingdom, judgment of 04 December 2007, no. 44362, para 68).*

Notiesātajam soda izpildes režīma ietvaros tiek noteikti zināmi ierobežojumi, kas paredzēti Latvijas Sodu izpildes kodeksā un citos normatīvajos aktos. Šie ierobežojumi nedrīkst būt lielāki kā nepieciešams piespriestā soda veida rakstura un soda izpildes režīma dēļ. Satversmes tiesas spriedumos uzsvērts, ka pasākumi, kas saistīti ar pamattiesību ierobežojumiem, pieļaujami tikai tādā apmērā, kāds nepieciešams attiecīgā leģitīmā mērķa sasniegšanai *(sk., piemēram, Satversmes tiesas 2002. gada 22. oktobra sprieduma lietā Nr. 2002-04-03 secinājumu daļas 7. punktu un 2006. gada 6. februāra sprieduma lietā Nr. 2005-17-01 6.punktu, 2008.gada 21.oktobra sprieduma Nr. 2008-02-01 10.punktu).*

[12] Kā norādīts iepriekš šā sprieduma 8.punktā ar Latvijas Sodu izpildes kodeksa 56.panta pirmo daļu ir noteiktas ieslodzījuma vietu administrācijas tiesības nodarbināt notiesātos bez atlīdzības darbos, kas ir brīvības atņemšanas vietu un apkārtējās teritorijas labiekārtošanas darbi, kā arī notiesāto kultūras un sadzīves apstākļu uzlabošanas darbi. Tādējādi attiecībā pret notiesātajiem, kas sodu izcieš brīvības atņemšanas vietā, ar likumu ir noteikts Satversmes 106. un 107.pantā noteikto pamattiesību ierobežojums, kas ņemot vērā iepriekš šā sprieduma 11.punktā minēto, ir attaisnojams un samērīgs ierobežojums, kas vienlaicīgi dod iespēju notiesātajam paust savu attieksmi pret darbu un tiesībām kopumā, kas, savukārt, ir vērtējam kritērijs notiesātā virzībai progresīvajā sodu izpildes procesā.

[13] Krimināllikuma 40.pantā kā viens no paredzētajiem soda veidiem, ko tiesa piespriež personai, kas vainīga noziedzīga nodarījuma izdarīšanā ir piespiedu darbs. Minētās tiesību normas pirmajā daļā noteikts, ka piespiedu darbs ir piespiedu iesaistīšana sabiedrībai nepieciešamajos darbos, ko notiesātais izcieš kā sodu, veicot dzīvesvietas apvidū pašvaldības noteiktos darbus no pamatdarba vai mācībām brīvajā laikā un bez atlīdzības. Piespiedu darbu nosaka uz laiku no četrdesmit līdz divsimt astoņdesmit stundām.

Tiesību teorijā norādīts, ka soda - piespiedu darba – būtība ir darbs bez atlīdzības, no kuras notiesātais nevar izvairīties. Tas varētu būt darbs, piemēram, rajona vai pilsētas daļas labiekārtošanā, kravu iekraušanā vai izkraušanā un taml.

Darba raksturu un vietu nosaka tā pašvaldība, kuras rajonā notiesātais dzīvo laikā, kad stājas spēkā tiesas spriedums *(sk. Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināllikuma komentāri. 2.grāmata. Rīgā: firma „AFS", 1999, 18.lpp.)*

No minētā secināms, ka teritorijas labiekārtošanas darbi notiesātajam var tikt uzlikti kā kriminālsods – piespiedu darbs.

Piespiedu darba, kā ar brīvības atņemšanu nesaistīta soda izpildes kārtība ir noteikta Latvijas Soda izpildes kodeksa 24.nodaļā 133.-138.pantā.

Kaut arī piespiedu darbs, kā kriminālsods, kas piespriests ar tiesas nolēmumu, gan arī notiesātā, kurš sodu izcieš brīvības atņemšanas iestādē, bez atlīdzības iesaistīšana darbā var aptvert vienādu darbu izpildi, proti, teritorijas labiekārtošanas darbus, minētā notiesāto nodarbināšana nav atzīstama par vienlīdzīgu nodarbināšanu, kas veikta vienādos apstākļos un līdz ar to nav pamata personas nodarbināšanu ieslodzījuma vietā saskaņā ar Latvijas Sodu izpildes kodeksa 56.pantu atzīt par piespiedu darbu Krimināllikuma 40.panta izpratnē, kura izpilde noteikta Latvijas soda izpildes kodeksā.

Piespiedu darbs kā kriminālsods saskaņā ar Krimināllikuma 35.panta otro daļu tiek piespriests ar mērķi sodīt vainīgo personu par izdarīto noziedzīgo nodarījumu, kā arī panākt, lai notiesātais un citas personas pildītu likumus un atturētos no noziedzīgi nodarījumu izdarīšanas.

Savukārt ar brīvības atņemšanu notiesātas personas nodarbināšanai brīvības atņemšanas iestādē ir resocializācijas mērķis, bet šādai nodarbināšanai nav sodošs raksturs. Notiesātā darbs ieslodzījuma vietā vērtējams kā sociāli lietderīga aktivitāte ar sociālās rehabilitācijas mērķi, lai notiesātā persona nezaudētu sociālās prasmes un iemaņas.

Satversmes tiesa ir atzinusi Ieslodzīto nodarbināšana ir pozitīvs ieslodzījuma vietas darba organizācijas, apmācības un soda izciešanas elements un daļa no ieslodzītās personas resocializācijas procesa

Pirmkārt, darbs iesaista ieslodzīto regulārās ikdienas aktivitātēs, lietderīgi aizpildot viņa brīvo laiku. Ieslodzīto aizņemtība nostiprina drošību ieslodzījuma vietās un samazina savstarpējās vardarbības un disciplināro pārkāpumu iespējamību.

Otrkārt, nodarbinātība ļauj ieslodzītajiem nezaudēt, uzturēt vai pat paaugstināt savas darba iemaņas un prasmes, lai pēc soda izciešanas būtu vieglāk integrēties sabiedrībā un nopelnīt iztikas līdzekļus (*sk.: Zahars V. Krimināls odu izpildes tiesības. Vispārīgā daļa. Rīga: Latvijas Policijas akadēmija, 1999, 44. - 52. lpp.; Coyle A. A Human Rights Approach to Prison Management. Handbook for prison staff. London: International Centre for Prison Studies, 2002, p. 88*). Kā noteic Apvienoto Nāciju Organizācijas 1957. gada 31. jūlija Ieslodzīto režīma minimālo standartnoteikumu 71.panta ceturtā daļa, ieslodzīto personu darbam ir jābūt tādam, kas uztur vai palielina ieslodzīto personu spēju nopelnīt iztiku pēc soda izciešanas. Arī Vācijas Federālā konstitucionālā tiesa ir secinājusi, ka ieslodzīto darbs sekmē ieslodzīto profesionālo integrāciju sabiedrībā un nodrošina nākotnei nepieciešamo ekonomisko bāzi (*sk.: BVerfGE 98, 169*) (sk. Satversmes tiesas 2007.gada 14.jūnija sprieduma lietā Nr.2006-31-01 14.2.punktu). Tiesas ieskatā minētais

nodarbināšanas mērķis vienlīdz attiecināms arī uz notiesātā nodarbināšanu bez atlīdzības iesaistot notiesāto sabiedriski lietderīgā darbā. Proti, kā norādīts iepriekš šāda nodarbinātība veido un atspoguļo notiesātā attieksmi pret darbu vispār, kā arī, sekmējot notiesātā vieglāku integrāciju sabiedrībā pēc soda izciešanas, jo tiesas ieskatā, dzīvei sabiedrībā ir nepieciešama ne tikai spēja nopelnīt iztikas līdzekļus, strādājot algotu darbu, bet arī prasme un spēja veikt ap sevi esošās vides un teritorijas uzkopšanu un labiekārtošanu, kas būs neatņemam dzīves sastāva daļa notiesātajam pēc soda izciešanas.

[14] Apkopojot iepriekš norādīto, tiesa atzīst, ka izskatāmajā gadījumā pieteicēja nodarbināšana 2009.gada 2. un 8.aprīlī Daugavgrīvas cietuma labiekārtošanas darbos saskaņā ar Latvijas Sodu izpildes kodeksa 56.pantu ir likuma ietvaros veikta notiesātā nodarbināšana ieslodzījuma vietas labiekārtošanas darbos, kas nav atzīstama par notiesātā piespiedu nodarbināšanu, un līdz ar to nav konstatējam prettiesisks Satversmes 106. un 107.pantā noteikto personas pamattiesību ierobežojums, kas pārsniegtu likumā noteikto saskaņā ar Satversmes 116.pantu pieļaujamo notiesātā, kas sodu izcieš brīvības atņemšanas vietā, pamattiesību ierobežojumu.

[15] Saskaņā ar Darba aizsardzības likuma 2.pantu, likuma mērķis ir garantēt un uzlabot nodarbināto drošību un veselības aizsardzību darbā, nosakot darba devēju, nodarbināto un viņu pārstāvju, kā arī valsts institūciju pienākumus, tiesības un savstarpējās attiecības darba aizsardzībā

Darba aizsardzības likuma 3.pantā noteikts, ka Likums piemērojams visās nodarbinātības jomās, ja citos likumos nav noteikts citādi.

Latvijas Sodu izpildes kodeksa 52.panta septītajā daļā noteikts, ka Darba devējs nodrošina notiesātajiem darba apstākļus atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajām darba drošības un veselības aizsardzības prasībām.

Darba aizsardzības likuma 14.panta pirmajā daļā noteikts, ka darba devējs nodrošina, lai ikviens nodarbinātais saņemtu instruktāžu un tiktu apmācīts darba aizsardzības jomā, kas tieši attiecas uz viņa darba vietu un darba veikšanu. Šādu instruktāžu un apmācību veic, uzsākot darbu, mainoties darba raksturam vai darba apstākļiem, ieviešot jaunu vai mainot iepriekšējo darba aprīkojumu un ieviešot jaunu tehnoloģiju. Nodarbināto instruktāžu un apmācību pielāgo darba vides riska pārmaiņām un periodiski atkārto.

No minētajām tiesību normām izriet darba devēja pienākums nodrošināt normatīvajos aktos noteiktajām darba drošības un veselības aizsardzības prasībām neatkarīgi no nodarbinātības veida, instruējot nodarbināto darba aizsardzības jomā, kas tieši attiecas uz nodarbinātā darba vietu un darba veikšanu.

Līdz ar to atzīstams, ka minētās prasības ir attiecināmas arī uz ieslodzīto nodarbināšanu saskaņā ar Latvijas Sodu izpildes kodeksa 56.pantu, kaut arī šāda nodarbināšana nav atzīstama par darbu Darba likuma izpratnē. Proti, tiesa atzīst, ka darba drošības un veselības aizsardzības prasības ir ievērojamas jebkurā nodarbinātības gadījumā.

[16] Lietā nav strīda par to, ka pieteicējs pirms darbu uzsākšanas netika informēts par darba drošību saistībā ar izpildāmajiem darbiem.

Izvērtējot pieteicēja veiktos darbus, tiesa atzīst, ka ogļu izdedžu savākšana kaudzē ar lāpstu, iekraušana nestuvēs un pārvietošana uz cietuma teritorijā esošo sporta laukumu nav saistīta ar augstu riska pakāpi. Ogļu izdedži nav uzskatāmi par bīstamiem atkritumiem, tādēļ darbam ar ogļu izdedžiem nav nepieciešama speciāla aizsardzība. Tiesa secina, ka izskatāmajā gadījumā ir veikti organizatoriskie pasākumi darba vides riska, pārvietojot smagumus, samazināšanai. Proti, notiesātie paši veica ogļu izdedžu iekraušanu nestuvēs, tādēļ viņiem pašiem bija iespēja kontrolēt nestuvēs iekrauto ogļu izdedžu daudzumu, samērojot to ar savām celšanas un nešanas spējām, tādējādi ierobežojot pārmērīga smaguma celšanas iespēju. Izdedzi tika pārvietoti ar nestuvēm (ar rokturiem, kas atvieglo smaguma pārvietošanu), nestuves nesa divi notiesātie, tādējādi sadalot nesamo svaru.

Taču vienlaicīgi tiesa atzīst, ka kaut arī darba devējs konkrēto darbu veikšanai ir veicis organizatoriskos pasākumus darba vides risku samazināšanai, tas neatbrīvo darba devēju, konkrētajā gadījumā cietuma administrāciju, no pienākuma iepazīstināt notiesātos ar darba drošības un darba aizsardzības prasībām. Labiekārtošanas darbu ietvaros veicamā smagumu pārvietošana pati par sevi satur augstu riska faktors, jo fiziski pārvietojot smagumus, pastāv iespēja iegūt traumu, it sevišķi muguras traumu.

[17] No lietas materiāliem konstatējams, ka darbu veikšanai pieteicējs nodrošināts ar darba cimdiem. Minēto faktu pieteicējs apstiprinājis, sniedzot paskaidrojumus tiesas sēdē. Cits darba apģērbs pieteicējam nav izsniegts, taču no lietas materiāliem nav konstatējams, ka pieteicējs pirms darbu veikšanas būtu izteicis lūgumu nodrošināt viņu ar darba apģērbu papildus izsniegtajiem darba cimdiem. Ņemot vērā apstākli, ka ogļu izdedži nav uzskatāmi par kaitīgiem atkritumiem, individuālo aizsardzības līdzekļu lietošana izskatāmajā gadījumā nebija nepieciešama.

Ņemot vērā norādīto, tiesa atzīst, ka Daugavgrīvas cietuma administrācija, 2009.gada 2. un 8.aprīlī nodarbinot pieteicēju ieslodzījuma vietas labiekārtošanas darbos, kaut arī ir veikusi organizatoriskos pasākumus darba vides riska mazināšanai, neveicot pieteicēja instruktāžu par darba aizsardzību attiecībā uz pieteicēja veicamajiem darba pienākumiem, nav ievērojusi Darba aizsardzības likuma 14.panta pirmās daļas prasības.

Par darba aizsardzības prasību neievērošanu Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa (turpmāk – LAPK) $41.^4$ pantā ir paredzēta administratīvā atbildība. Taču saskaņā ar LAPK 37.panta pirmo daļu administratīvo sodu var uzlikt ne vēlāk četru mēnešu laikā no pārkāpuma izdarīšanas dienas. Attiecībā par Daugavgrīvas cietuma administrācijas izdarīto administratīvo pārkāpumu uz lietas izskatīšanas brīdi ir iestājies noilgums, tādēļ lietas materiālu nodošana Valsts darba inspekcijai, kurai saskaņā ar LAPK $215.^3$ pantu ir pakļautas

administratīvo pārkāpumu darba aizsardzības jautājumos (LAPK 41.[4] pants) lietu izskatīšana, izskatāmajā gadījumā vairs nav lietderīga.

Ņemot vērā iepriekš norādīto, kā arī izvērtējot lietas materiālus, tostarp, pieteicēja tiesas sēdē sniegtos paskaidrojumus attiecībā par darba aizsardzības noteikumu pārkāpumiem, tiesa konstatē, ka minētā pārkāpuma rezultātā nav konstatējams būtisks pieteicēja veselības un drošības apdraudējums, kā arī nav konstatējamas darba vides risku rezultātā iestājušās pieteicējam kaitīgas sekas.

Apkopojot iepriekš norādīto tiesa secina, ka Daugavgrīvas cietuma administrācijas pieļautais pārkāpums nav atzīstams par tādu, lai atzītu Daugavgrīvas cietuma faktisko rīcību, nodarbinot pieteicēju ieslodzījuma vietas labiekārtošanā saskaņā ar Latvijas Sodu izpildes kodeksa 56.pantu, atzītu par prettiesisku faktisko rīcību.

[18] Ņemot vērā iepriekš norādīto, kā arī izvērtējot lietas materiālus kopumā, tiesa atzīst, ka Ieslodzījuma vietu pārvaldes Daugavgrīvas cietuma administrācijas faktiskā rīcība, piespiedu kārtā nodarbinot pieteicēju ieslodzījuma vietas labiekārtošanas darbos, kas izpaudušies kā ogļu izdedžu savākšana kaudzē ar lāpstas palīdzību, iekraušana nestuvēs un pārvietošana uz ieslodzījuma vietas sporta laukumu, ir atzīstama par tiesisku rīcību, kas veikta saskaņā ar Latvijas Sodu izpildes kodeksa 56.panta noteikumiem, ievērojot ar likumu noteikto Latvijas Republikas Satversmes 106. un 107.pantā noteikto pamattiesību ierobežojumu.

[19] Izvērtējot pieteicēja pieteikumu daļā par Daugavgrīvas cietuma faktisko rīcību, nenosūtot pieteicēja iesniegumu, sūdzību uz Valsts darba inspekciju, Ieslodzījuma vietu pārvaldi, tiesa atzīst par nepamatotu, pamatojoties uz šādiem apsvērumiem.

Izvērtējot pieteicēja prasījumu, tiesa konstatē, ka pieteicējs pieteikumā lūdz tiesu atzīt par prettiesisku Daugavgrīvas cietuma un Ieslodzījuma vietu pārvaldes faktisko rīcību, nenosūtot pieteicēja iesniegumu Valsts darba inspekcijai. Savukārt Pieteicējs 2010.gada 26.marta iesniegumā ir atsaucis pieteikumu daļā par ieslodzījuma vietu pārvaldes faktisko rīcību *(sk.lietas 104.lapu)*. Līdz ar to tiesa atzīst, ka pieteicēja prasījums ir par Daugavgrīvas cietuma faktiskās rīcības, nenosūtot pieteicēja sūdzību Valsts darba inspekcijas Daugavpils reģionālajai valsts darba inspekcijai atzīšanu par prettiesisku.

No lietas materiāliem konstatējams, ka 2009.gada 8.aprīlī Daugavgrīvas cietumā saņemts pieteicēja 2009.gada 6.aprīļa iesniegums, kas reģistrēts ar Nr.886 *(sk.lietas 38.lapu),* kurā pieteicējs lūdz nosūtīt Valsts darba inspekcijas Daugavpils reģionālajai Valsts darba inspekcijai pievienoto sūdzību. Minētā pieteicēja 2009.gada 6.aprīļa sūdzība Daugavgrīvas cietumā saņemta 2009.gada 8.aprīlī, reģistrēta ar Nr.886 *(sk.lietas 60.- 61.lapu).*

Tiesa konstatē, ka ar 2009.gada 14.aprīļa vēstuli Nr.5/13-4274 Daugavgrīvas cietums ir sniedzis atbildi uz minēto vēstuli, paskaidrojot, ka neviens normatīvais akts neparedz notiesāto personu iesniegumu nosūtīšanu

Valsts darba inspekcijai par cietuma līdzekļiem gadījumā, ja notiesātās personas rīcībā nav finanšu līdzekļu sarakstes izdevumu segšanai.

[20] Latvijas Sodu izpildes kodeksa 50.panta pirmajā daļā noteikts, ka notiesātajiem ir tiesības rakstīt iesniegumus valsts iestādēm, sabiedriskajām organizācijām un amatpersonām.

Saskaņā ar Latvijas Sodu izpildes kodeksa 50.panta trešo daļu notiesāto sarakste ar Apvienoto Nāciju Organizācijas institūcijām, Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisiju, Tiesībsarga biroju, prokuratūru, tiesu, kā arī notiesātā ārvalsts pilsoņa sarakste ar savas valsts vai tās valsts diplomātisko vai konsulāro pārstāvniecību, kura pilnvarota pārstāvēt viņa intereses, tiek segta no brīvības atņemšanas iestādes līdzekļiem.

Latvijas Sodu izpildes kodeksa 50.panta ceturtajā daļā noteikts, ka notiesātā sarakste ar valsts pārvaldes iestādēm tiek segta no brīvības atņemšanas iestādes līdzekļiem, ja notiesātā personiskās naudas kartē nav līdzekļu un notiesātais apstrīd šo iestāžu izdotu administratīvo aktu vai faktisko rīcību vai nosūta iesniegumu valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības saņemšanai.

[21] Pieteicēja sūdzības adresāts Valsts darba inspekcijas Daugavpils reģionālā valsts darba inspekcija neietilpst Latvijas Sodu izpildes kodeksa 50.panta trešajā daļā minēto institūciju lokā, tādēļ saskaņā ar minēto tiesību normu Daugavpils cietuma administrācijai nebija par saviem līdzekļiem jānosūta pieteicēja sūdzība.

Savukārt Latvijas Sodu izpildes kodeksa 50.panta ceturtās daļas piemērošanai, nepieciešams konstatēt, ka:

1) iesnieguma adresāts ir valsts pārvaldes iestāde;

2) notiesātā personiskajā naudas kartē nav līdzekļu;

3) notiesātais apstrīd šīs iestādes (iesnieguma adresāta) izdotu administratīvo aktu vai faktisko rīcību, vai arī notiesātais nosūta iesniegumu valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības saņemšanai.

Izskatāmajā gadījumā nav konstatējami trešajā punktā minētie apstākļi. Proti, pieteicēja sūdzība satur iebildumus par Daugavgrīvas cietuma administrācijas rīcību, taču minētā sūdzība nav apstrīdēšanas iesniegums, ar kuru pieteicējs būtu vēlējies apstrīdēt Valsts darba inspekcijas vai tās struktūrvienību izdotu administratīvo aktu vai faktisko rīcību, kā arī pieteicēja sūdzība nav saistīta ar valsts nodrošinātas juridiskas palīdzības saņemšanu. Līdz ar to secināms, ka attiecībā par pieteicēja sūdzības, kas adresēta Valsts darba inspekcijas Daugavpils reģionālajai valsts darba inspekcijai, nosūtīšanai par ieslodzījuma vietas līdzekļiem nav izpildījušies Latvijas Sodu izpildes kodeksa 50.panta ceturtajā daļā noteiktie priekšnosacījumi.

[22] Ņemot vērā norādīto, tiesa atzīst, ka Daugavgrīvas cietums pamatoti ir atteicis nosūtīt pieteicēja 2009.gada 6.aprīļa sūdzību, kas saņemta Daugavgrīvas cietumā 2009.gada 8.aprīlī, Valsts darba inspekcijas Daugavpils reģionālajai valsts darba inspekcijai par Daugavgrīvas cietuma līdzekļiem. Līdz

ar to atbildētājas rīcība ir atzīstama par tiesisku un pamatotu, bet pieteicēja pieteikums šajā daļā ir noraidāms.

[23] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 126.panta trešo daļu, ja pieteicējs no valsts nodevas samaksas ar tiesas lēmumu bijis pilnīgi vai daļēji atbrīvots, pieteikuma noraidīšanas gadījumā pieteicējam ir pienākums atmaksāt valstij valsts nodevu pilnā apmērā triju mēnešu laikā pēc sprieduma spēkā stāšanās.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 124.panta pirmo daļu par pieteikumu par lietas ierosināšanu tiesā, kā arī par trešās personas ar patstāvīgiem prasījumiem pieteikumiem maksā valsts nodevu 20 latu apmērā.

Ar Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2009.gada 15.septembra lēmumu pieteicējs atbrīvots no valsts nodevas samaksas pilnā apmērā. Tādēļ, saskaņā ar minēto tiesību normu, pieteicējam ir pienākums atmaksāt valstij valsts nodevu divdesmit latu apmērā.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 126.panta trešo daļu, 246.-251.pantu, 289. - 290.pantu un 291.panta pirmo daļu, tiesa

nosprieda:

noraidīt *N.R.* pieteikumu par Daugavgrīvas cietuma faktiskās rīcības, kas izpaudusies kā pieteicēja iesaistīšana piespiedu nodarbināšanā un par Daugavgrīvas cietuma faktisko rīcību, nenosūtot pieteicēja sūdzību Valsts darba inspekcijai atzīšanu par prettiesisku;

uzlikt par pienākumu *N.R.* triju mēnešu laikā pēc sprieduma stāšanās spēkā atmaksāt valstij valsts nodevu Ls 20 (divdesmit latu) apmērā.

Spriedumu var pārsūdzēt divdesmit dienu laikā no sprieduma sastādīšanas dienas Administratīvajā apgabaltiesā, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Valmieras tiesu namā.

Tiesnese (paraksts) S.Pone

NORAKSTS PAREIZS
Administratīvās rajona tiesas
tiesnese_____ S.Pone
Valmierā, 2011.gada 10.janvārī